

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LX, кн. 2, 2016 г.
Научно-практическа конференция *Биологичното земеделие – история и перспективи*
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LX, book 2, 2016
Scientific and Practical Conference *Organic Farming – History and Prospects*

**ДВАДЕСЕТ ГОДИНИ ПОЛЗОТВОРНО СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ
АСОЦИАЦИЯТА ПО ЕКОЛОГИЧНО ЗЕМЕДЕЛИЕ „ЕКОФАРМ“,
АГРОЕКОЛОГИЧНИЯ ЦЕНТЪР ПРИ АГРАРНИЯ УНИВЕРСИТЕТ –
ПЛОВДИВ И ДРУГИ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА
УТВЪРЖДАВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ**

**TWENTY YEARS OF FRUITFUL CO-OPERATION AMONG THE *ECOFARM*
ASSOCIATION FOR ORGANIC AGRICULTURE, THE AGROECOLOGICAL
CENTRE AT THE AGRICULTURAL UNIVERSITY – PLOVDIV AND SOME
OTHER NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS FOR THE RECOGNITION
OF ORGANIC AGRICULTURE IN BULGARIA**

**Стойчо Каров
Stoycho Karov**

Асоциация по екологично земеделие „Екофарм“ – Пловдив
Association for organic agriculture “Ecofarm” – Plovdiv

E-mail: profkarov@yahoo.co.uk

Abstract

The *ECOFARM* Association for Organic Agriculture was founded in 1996. It is one of the first non-governmental organisations which popularize the principles of sustainable agriculture and development of Bulgarian organic farming.

In contrast to most European countries, for a long time, until the turn of the century, there was no government policy and support for organic agriculture in Bulgaria. The difficult pioneer activity for laying its foundations and initial development was realized mainly by the Agroecological Center at the Agricultural University in Plovdiv, the *ECOFARM* Association for Organic Agriculture, the *BIOSELENA* Foundation, the *AGROLINK* Association and other non-governmental organizations.

On the occasion of the twentieth anniversary of *ECOFARM*, the present plenary report makes a short review of the fruitful co-operation among the Agroecological Center, the *ECOFARM* Association and other non-governmental organizations in the field of Bulgarian organic agriculture, an activity realized mainly by means of international projects.

Keywords: NGOs, organic agriculture, lay the foundation.

Асоциацията по екологично земеделие *Екофарм* е учредена на 14 май 1996 г. В състава ѝ влизат пионери на биологичното земеделие – университетски преподаватели и фермери. *Екофарм* е една от първите неправителствени организации, която популяризира принципите на устойчивото земеделие и развитието на българското биологично фермерство.

В България, за разлика от повечето европейски страни, дълго време, до началото на 2000-та година, няма държавна политика и подкрепа за биологичното земеделие. Трудната пионерска дейност за полагане на неговите основи и начално развитие се реализира главно от Агроекологичния център (АЕЦ) на Аграрния университет и неправителствените организации – Асоциация по екологично земеделие “Екофарм”, Фондация за биологично земеделие “Биоселена”, Сдружение „Агролинк” и др.

Неправителствените организации, с подкрепата основно на международни донорски проекти и програми:

- популяризират биологичното земеделие;
- разпространяват необходимата информация и знания сред фермерите, селскостопанските специалисти и ръководните кадри от земеделския сектор относно биологичното производство;
- провеждат обучения на заинтересовани лица;
- организират демонстрационни ферми, учебни центрове, открити дни и др. събития за широката общественост.

Партньорството между Екофарм и Агроекологичния център започва с изпълнението през 1995-1999 г. на ***Международен проект EU/AR 301/91 на Програма ФАР: “Създаване на демонстрационни центрове за устойчиво земеделие в страни от басейна на река Дунав и регионално проучване върху маркетингови аспекти”***.

Изпълнителен борд: ETC – Netherlands (ръководна организация), AgroEco (the Netherlands), Centre for EnergySaving (the Netherlands), Ludwig Boltzmann Institute for Biological Agriculture (Austria), Merlin (Netherlands), SAC /SFS (Scotland).

Главната цел на проекта е създаване на Демонстрационни центрове за устойчиво земеделие в три Дунавски страни – България, Унгария и Румъния, които да бъдат пример за развитието на такъв тип земеделие в условията на прехода на страни от Централна и Източна Европа.

Базова организация на Проекта в България е Аграрният университет.

Със заповед РД-16-236 от 03.05.96 г. на Ректора на АУ – Пловдив са структурирани четири основни звена на проекта:

ДС 1 – Екологичната ферма на Красимир Бурмов, с. Руня, община Дряново;

ДС 2 – Учебно-опитното поле на катедра “Фитопатология”, обособено като Демонстрационна биологична ферма към АЕЦ;

РЕС 1 – Учебният център за устойчиво земеделие в с. Руня – база на Асоциацията за екологично земеделие „Екофарм“;

REC 2 – Учебният център за устойчиво земеделие към Демонстрационната биологична ферма на АЕЦ.

Като партньор по проекта Екофарм изпълнява следните задачи:

- Ръководи методично частната кравеферма за устойчиво развитие на Красимир Бурмов в с. Руня, община Дряново;

- Изгражда собствена база за Научно-учебен център за устойчиво земеделие в с. Руня, община Дряново, върху закупена земеделска площ от 10 дка и преустройва сграда, в която провежда обучения, създавайки условия и за битово обслужване на 10–15 курсисти.

- Съдейства 6 преподаватели от Аграрния университет, от които 5 и членове на Екофарм, да преминат *методичен курс*: “Обучаване на обучаващи по биологично земеделие” – първа и втора част, по една седмица в Унгария и Румъния. Целта на курса е придобиване на практически опит за провеждане на учебен процес с възрастни при реализиране на учебни програми за консултанти, местни ръководители и фермери;

- В периода 1996-1997, съвместно с АЕЦ, са разработени, широко обсъдени и публикувани първите в България **Стандарти и сертификационна програма за биологично земеделие и инспекторско ръководство**. По това време в България още няма национална нормативна база за биологично земеделие и система за контрол и сертификация. Документът се основава на Базисните стандарти на IFOAM (Международна Федерация на Движенията за Органично Земеделие), Наредба 2092/91 на Европейския Съюз и стандартите на водещи контролни структури като: Soil Association (Англия), Skall (Холандия), Biogarantie (Австрия), Bioagricert (Италия) и др. Стандартите действат като частни до 2001 г., когато се въвеждат Наредба 22 на МЗ и Наредба 35 на МЗ и МОСВ, съответно за биологичното растениевъдство и животновъдство.

- Четирима членове на *Екофарм* посещават офиса на Austria Biogarantie в района на Виена за обмяна на опит в контрола и сертификацията на биологично производство;

- Организиран е курс за обучение на инспекторски кадри за контрол на биологично производство, който преминават 27 по-млади кадри на АУ – Пловдив и членове на *Екофарм*;

- През 1997-2001 г. са регистрирани в период на преход и сертифицирани първите в България 12 биологични стопанства в съответствие с частните стандарти на АЕЦ и Асоциация *Екофарм*, в т.ч. и на членовете на *Екофарм*: Димитър Стоянов в с. Бачково, инж. Димо Димов – в района на гр. Елена, и на Иван Иванов над гара Бов. Биологичното стопанство на Димитър Стоянов се използва много активно и за практическо обучение на студенти на АУ – Пловдив и фермери. Биологичната ферма „Чемерник“ на Иван Иванов е с основно направление млечно говедовъдство и овцевъдство, производство на два вида биологично сирене, кисело мляко и база за екотуризъм.

- През 1998 г. са разработени и представени на МЗГАР и МОСВ „Концепция и проект на стратегия за развитието на устойчиво биологично

земеделие в България“, защитени експертно на Международен семинар по биологично земеделие в Грожнян, Хърватия.

- На 10.10.1997 г. е проведена дългоочаквана среща с министър Венцислав Върбанов. На нея е представен подробен доклад и пакет от материали относно: „Проблеми и перспективи на биологичното земеделие в България и възможностите за тяхното спешно решаване“. Реакция на министерството – едва през 2000-2001 г.

- Реализирана е мащабна популяризаторска и образователна дейност (курсове, семинари, кръгли маси и открити дни) по проблемите на биологичното земеделие, както следва: Пловдив – 2, Дряново – 2, София град – 2, Велинград – 2, Община “Родопи” – Пловдив, с. Павелско, с. Бачково, Берковица, Лом, Асеновград, Девин, с. Коньово, Сливенско и др.

Образователните програми се провеждат от около 20 висококвалифицирани лектори от АУ – Пловдив, експерти на *Екофарм* и чуждестранни гост-лектори. Общият брой на участниците фермери, селскостопанските специалисти и администраторите на местно ниво е близо 800.

През 1999-2000 г. е реализиран от *Екофарм* **Международен проект 2078 СЕЕ 88 “Агроекологични схеми в Централна и Източна Европа”**, финансиран от Холандското министерство на земеделието.

Главни цели:

*Идентифициране на подходящи пилотни агроекологични райони в землищата на с. Тополово, Добростан и Бачково около защитените територии “Чинар дере“ и “Червената стена“ и ангажиране на местните управи за сътрудничество в реализиране на природозащитни мероприятия.

Постигнати резултати:

- Набиране на необходимата база данни за целите на агроекологичните схеми;
- Представен експертен доклад на МЗ и МОСВ;
- Проведени обучителни семинари в общините на пилотните райони;
- Подпомогнати МЗ и МОСВ при разработване на Националния агроекологичен план;
- Публикувано практическо ръководство „Пилотни агроекологични схеми в България и основни принципи и методи на биологично земеделие“.

В периода април 2000–април 2001 е реализиран **Международен проект “Промоция на биологичното земеделие в България“**.

Координатор: Phare Environment Consortium c/o Carl Bro International a/s, Denmark.

Партньори от България:

Агроекологичен център при АУ – Пловдив и Асоциация по екологично земеделие “Екофарм“.

Дейностите са ориентирани към три групи: консуматори, селскостопански специалисти и земеделски производители.

Резултатите по линията на този проект са следните:

- Осем експерти на АЕЦ и *Екофарм* преминават курс на обучение „Съвременни методи за промоция на биологичното земеделие“. Лекторите са от Шотландия: Charles Wannop – ръководител на международния проект, и Ian Taylor;

- На 10.05.2000 г. е проведен семинар по биопчеларство в София;

- На 25 май 2000 г. в предаването “Райска градина” на Националната телевизия е излъчен видеофилм за биологичната ферма на сем. Димитър Стоянови от с. Бачково;

- Направени са многобройни публикации и предавания в местния печат и радио, посветени на биологичното земеделие;

- На 29.06.2000 г. е открит официално от зам.-кмета на Пловдив инж. Митко Цветковски първият щанд за биопродукти на „Четвъртък пазар“. На щанда се предлагат главно плодове и зеленчуци, произведени в Демонстрационната биологична ферма на АЕЦ и първите биологични стопанства в района. Чрез PR-проекта, в т.ч. и на пазара, широко се популяризират устойчивото земеделие и биологичното производство, здравословните качества на биологичните храни и грижите за опазването на природната среда.

- На 20.07; 4.11. 2000 и 27. 03. 2001 г. са проведени: среща, семинар и курс за обучение по биологично пчеларство в гр. Елена в сътрудничество с местната и областната пчеларски структури. Двадесет и пет пчелари с около 1000 пчелни кошера стават членове на *Екофарм* и подават документи за включване в период на преход. По-късно те се обособяват в отделна Асоциация на биологичните пчелари, но председателят им инж. Димо Димов остана и член на *Екофарм*;

- На 11.01.2001 г. е организиран семинар по биологично земеделие в МЗГАР. Присъстват около 50 експерти от министерството и страната.

През 2005-2007 г. *Екофарм* участва заедно с Фондация „Биоселена“, АУ – Пловдив, Био България, „Агролинк“, Отдел “Агроекология и биологично земеделие” към МЗГ в партньорския проект: **Подкрепа за биологичното земеделие в България, фаза III**, финансиран от Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество.

В съответствие с партньорския проект *Екофарм* работи в три основни направления:

1. Обучение и консултации по биологично производство на плодове и зеленчуци и алтернативни средства за растителна защита;

2. Лобира за политическа подкрепа на биологичното земеделие на местно ниво;

3. Допринася за увеличаване на производството, преработката, маркетинга и консумацията на биологични продукти.

Приноси:

- *Екофарм* организира с подкрепата на партньорите и Областните служби за съвети в земеделието двудневни семинари на тема: „Биологичното земеделие – житейска философия, начин на производство на безопасни

храни и опазване на околната среда“; „Технологии за биологично производство на основните земеделски култури в дадения район“.

По програма са предвидени семинари в 6 области на страната, а са проведени в 8, както следва: Пловдив, Русе, Силистра, Бургас, Смолян, Сливен, Плевен и Благоевград. В семинарите участват между 40 и 60 специалисти от местните служби за съвети в земеделието, земеделски производители, преработватели и регионални ръководни кадри;

- *Екофарм*, Биоселена и АУ – Пловдив стават съорганизатори на Международен семинар по проблемите на биологичното земеделие, проведен в Пловдив в началото на ноември, 2005 г.;

- През декември, 2005 г., *Екофарм* организира в Пловдив семинар на тема „Разнообразяване на произвежданите биологични плодове и зеленчуци в района на Пловдив“. На него водещи фермери от района бяха запознати с основните звена от технологиите за биологично производство на главните овощни и зеленчукови култури. Уточнени са възможностите на същите фермери да обезпечат още през следващите години около 20 различни вида биологични плодове и зеленчуци.

Едно от важните неща, на които се акцентира в презентацията на проф. д-р Стойчо Каров, е приготвянето в самите стопанства на растително-защитни средства като: серо-варов разтвор, колоидна сяра, бордозелов разтвор, растителни препарати, лепливи цветни уловки, замазка за овощните дървета на Мария Тун и др.

Проф. д-р Радослав Андреев в лекцията си представя алтернативните методи за борба с неприятелите при условията на биологично производство.

Доц. д-р Ангел Трифонов запознава фермерите с почвообработките и борбата с плевелите при биологично производство.

Доц. д-р Юлия Попова дава препоръки за успешен маркетинг на биологичните продукти.

- *Екофарм* организира открити дни под мотото: „Биологичното земеделие – реален шанс да печелим добре, опазвайки природата“ в:

- Биодинамичното стопанство на сем. Стоянови в с. Бачково;

- Биологичната овцеферма на Христо Ганчев в с. Кърнаре;

- Фирмата МКД в с. Черногорово за производство и преработка на биологични плодове, грозде и гъби.

Откритият ден на биологичната ферма в Кърнаре е отразен в предаванията на БНТ, БНР – Пловдив, местния ТВ канал, 3 радиостанции и в местен вестник.

- В рамките на швейцарския проект Асоциация *Екофарм* преориентира дейността си от текуща консултантска в разработване на планове за преход към биологично земеделие и технологии за биологично производство. Подготвени са 12 плана за преход на еднолични стопанства и фирми. Разработени са 14. В плановете са включени и технологии за биологично производство на съответните земеделски култури, подходящи сеитбообращения и алтернативни системи за растителна защита. На

стопанствата е оказана и консултантска помощ за успешна реализация на прехода и внедряване на технологиите.

- Сформирани са авторски колективи с участието на най-изтъкнатите специалисти в съответните направления за написване и публикуване на:

- брошури за биологично производство на основните овощни и зеленчукови култури: ябълки, сливи, праскови, череши, кайсии, грозде, ягоди, малини, домати, пипер, моркови и зеле;

- Наръчник по растителна защита за биологично производство;

- участие в съавторство с други партньори в подготовката на Наръчник по биологично земеделие.

- *Екофарм*, заедно с останалите партньори, участва в:

- Комисия към МЗГ за разработване и обсъждане на Национален план за развитие на биологичното земеделие в България през периода 2007-2013 г.;

- Празниците на биологичното земеделие, АГРА и ВИНАРИЯ, представяйки своите достижения и приноси за развитие на биологичното земеделие.

- *Екофарм* участва активно в организираното от АУ – Пловдив обучение по биологично земеделие на 13 консултанти от НССЗ, работещи в различни райони на страната. Направената анкета за оценка на курса показва, че това обучение е много полезно и би трябвало да се проведе за консултанти от всички служби в страната.

- *Екофарм* взема участие в научно-практическата конференция по биологично земеделие, организирана в Пловдив през 2007 г.

Проведени семинари за биологични фермери по искане на други организации:

- *Стамболово (2009 г.);*

- *Ивайловград (2010, 2011 г.);*

- *Двудневен семинар в Кърджали (2011 г.);*

- *Четиридневен семинар в община Гърмен (2012 г.) с предоставено учебно помагало за всеки участник.*

2014-2015

Периодът се характеризира с вливане в *Екофарм* на 10 нови членове: доц. д-р Слава Бахчеванска; доц. д-р Даша Михайлова и докторант Лилия Георгиева – експерти от сферата на хранително-вкусовата промишленост; Рангел Матански – експерт в МИГ – Раковски; Петко Лесов – председател на училищното настоятелство в с. Стряма и фермер; Никола Шопов – фермер от с. Стряма, Васил Панов – фермер от с. Стряма; Иван Ламбрев – фермер от с. Тополово; Венцислав Петков – председател на Националното обединение на младия фермер – Пазарджик; Стефан Иванов – производител на биочереша – Бургас.

Основна дейност през същия период:

Реализиране на проект по Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” от

Програмата за развитие на селските райони 2007–2013 г. и Стратегията за местно развитие на МИГ – Раковски.

Тема на проекта: “Биологичното земеделие – житейска философия, грижа за опазването на околната среда и производството на здравословни и конкурентоспособни храни”.

Населени места на проведеното обучение: гр. Раковски и с. Стряма.

Теми на триденните 18-часови семинари:

1. Въведение в биологичното земеделие;
2. Земеделие и околна среда;
3. Възможности за разнообразяване на икономическите дейности на територията на МИГ – Раковски чрез биоземеделие;
4. Биогорива за нуждите на биологичното земеделие.

Лектори: проф. дсн Стойчо Каров; доц. д-р Анна Карова; доц. д-р Слава Бахчеванска и доц. д-р Даша Михайлова.

Общ брой на преминалите обучение – 25 фермери.

В заключение представяме официална оценка за работата на Екофарм на национално равнище, съдържаща се в приложеното писмо на зам.-министъра д-р Цветан Димитров до председателя на Асоциация Екофарм.

Приложение: решение на Общото събрание на *Екофарм* от 20.03.2016 г. То е малък жест на благодарност от наша страна към международните ни партньори.

Във връзка с юбилейното събитие – двадесетгодишнината от учредяването на Асоциацията по екологично (биологично) земеделие „Екофарм“, Общото събрание реши:

Избира за почетни членове на Асоциация „Екофарм“ следните чуждестранни граждани:

- 1. Prof. Concetta Vazzana – Universita degli Studi di Firenze, Facolta di Agraria, Italy;*
- 2. Prof. Paola Rossi Pisa – Universita degli Studi di Bologna, Facolta di Agraria, Italy;*
- 3. Dr. Darko Znaor – Wageningen Agricultural University, Department of Ecological Agriculture, The Netherlands;*
- 4. Dr. Martien Lankester – Avalon Foundation, The Netherlands;*
- 5. Henk Kieft – ETC – Netherlands;*
- 6. Dr. Gerald Tschinkel – H3000 Development Consult, Vienna, Austria;*
- 7. Charles Wannop – SAC/SFS, Scotland;*
- 8. Ian Taylor – SAC/SFS, Scotland.*

Те се удостояват с това отличие за неогренимата помощ при реализиране на международни проекти, допринесли за утвърждаване на философията и принципите на биологичното земеделие в България, с което се полагат основите за неговото успешно развитие.

Накрая, почит и уважение към нашите колеги и съучредители на Асоциация „Екофарм“: проф. д-р Владислав Попов, доц. д-р Пенка Костадинова, магистър Пламен Параскевов, агроном Стоянка Куцарова, счетоводител Катя Терзиева и магистър Красимир Кунчев, както и всички преподаватели и служители от АУ – Пловдив, както и редовните членове на *Екофарм*, взели активно участие като лектори, консултанти, съавтори на публикациите, изследователи на процесите в биологичните агроценози или контрола и сертификацията на първите биологични стопанства.

Всички те, както и колективите на партньорите от НПО, са допринесли в по-голяма или в по-малка степен за развитието на биологичното земеделие в България.

